

ТРИДЕНЬК - REVUE HEBDOMADAIRE - UKRAÏNIENNE - TRIDEN

Число 11 (369) рік вид. ІХ. 12 березня 1933 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 12 березня 1933 р.

Як відомо, першим наслідком провалу п'ятилітнього плану було у совітів т. зв. «загострення диктатури». Що це значить — відомо кожному. Це в першу чергу — посилення терору, посилення нажиму на всіх тих, хто протриває заходам совітської влади, хто у тих страшних умовах умів викручуватися і кожний по своєму борвсь проти неї. В другу чергу — це відома постанова про «паспорти», себ-то про право проживання у великих містах, це відоме вишукування «винних» у невдачах п'ятилітки та віддання їх під «соціалістичний» суд.

Посилення диктатури в практиці совітів, — справа, ніби, не нова. Але цього разу вона набірає трохи іншого, а саме більш яскравого політичного характеру. Не входячи в аналіз провалу п'ятилітнього плану, не будемо торкатися й сторони економічної, — особливо сторони апровізаційної.

Але тому, що совіти являються країною, в якій все сцентралізовано, і то в такій мірі, що там тяжко цілком одділити одні функції держави від других, то провал п'ятилітки на економічному ґрунті має більші наслідки політичного характеру, ніж самі большевики того сподівалися. А «загострення» диктатури, як раз ще більше підкреслює політичне значіння невдачі совітського «планового» господарства.

В чому-ж виявляється політичне значіння провалу п'ятилітки відносно України? Водному з наших оглядів «З життя й політики» дуже влучно було одмічено, що провал п'ятилітки на Україні — це є черговий провал Москви у тенденції володіти Україною. Пасивний і активний спротив населення, саботаж розпоряджень совітської влади, навмисне замовчування дефектів, ухилів, недороблень — все це форми цього провалу.

Одмічає це й совітська преса. Ось що пише «Правда» з цього приводу в одній з своїх передових: «існує тенденція до місцевих націоналізмів, що йде на розбиття єдності народів ССРСР». Розкрийте скобки і вдумайтеся в ці слова. Вони значать, що провал п'ятилітки має за наслідок розвинення «місцевих» — в царські часи говорили «окраїнних» — націоналізмів, що в свою чергу може мати наслідком розбиття імперії совітів, себ-то «самоопредѣленіє вплоть до отдѣленія»...

Тому і зрозумілі суто політичні заходи совітської влади у боротьбі за «загострення диктатури», за скріплення своїх позицій на захитаному під ногами ґрунті, за утримання «командних висот».

Але з певністю можна сказати, що «місцеві націоналізми», і в тому числі український націоналізм, безперечно будуть сильніші від совітських методів терору й рострілів, бо на боці національних рухів животворна сила невмірущої ідеї — ідеї визволення з чужинецького ярма, в той час, як совіти загубили вже всі свої гасла і розмінялися на «генеральні лінії» та на «загострення диктатури», що є лише засобами для утримання влади в своїх руках.

Промова Пана Головного Отамана

Ми маємо змогу подати нашим читачам промову Пана Заступника Голови Директорії Головного Отамана Андрія Лівницького, виголошену на зібранні одної з наших еміграційних колоній.

Почуваю себе щасливим з рідкої нагоди особисто привітати вас і спочити серцем у вашому товаристві, як у свєйї інтимній родині.

Серед вас бачу й тих, з ким разом переживав дні нашої національної революції 17 року, й тих, з ким разом довелося боротися, кипіти і страждати підчас війни з москалями в роках 19-20, всіх тих, кого невблаганна українська доля загнала далеко за межі коханої України...

16 довгих років одділяє нас од тих світлих радісних днів, коли нація українська повстала до боротьби, і вже 12 років минуло по тих трагічних днях, коли ми з вами переходили Збруч та Дністер, коли наша лицарська армія залишала рідну землю. Пригадаймо тодішню роспуку нашу, наш безконечний смуток, коли багатьом здавалося, що втрачено все, що нема надії, що боротьба навіки програна.

Але тільки на короткій час огорнула нас ота страшна роспука, страшніша від усякої поразки. З перших-же днів по катастрофі наш

державний провід розпочав велику працю по організації нашого вояцтва, по перегрупуванні наших національних сил для майбутньої акції. На чолі того проводу стояв наш незабутній незломний вождь, який в ті далекі дні страждав найбільше, бо страждав за всіх нас, за всю Україну. Пригадайте, панове, наші молоді мрії про близькість тієї неминучої «акції». Коли б перед 12 роками наша доля пророкувала таке довге вигнання, у нас опустилися б руки, ми може не змогли б працювати, ми б навіть не хотіли жити на світі.

А тепер? І зараз нам не бракує мрій, і зараз ми в кожній хвилині готові до бою, але вже нас не злякають перерви, не злякають навіть довгі роки чекання та підготовчої праці. Чому це так? Тому, що за ці роки впертої роботи ми всі, нарешті, стали українцями-патріотами, ми всі знаємо вже нашу мету, ми не маємо й тіні сумніву в нашій остаточній перемозі.

Напередодні нашої національної революції багатьом з нас сама думка про самостійну Українську Державу здавалася фантастичною мрією, бо проти нас стояла тоді могутня, здавалося, імперія Російська з десятками тисяч своїх таки українських яничарів, а з нами — велика півсвідома етнографічна маса та недосвідчена в державних справах, незорганізована, розперезана інтелігенція українська. Коли до того додати, що проти нас стояв увесь культурний світ, який нашої справи не знав і не хотів знати, то мусимо щиро й об'єктивно констатувати, що за ці короткі для життя нації 16 років маємо колосальні досягнення.

Переможені мають звичай нарікати на свій провід, а у нашої, донині не цілком підперезаної інтелігенції, цей звичай має свою традицію. Колись козаки мали звичай після поразки видавати ворогам своїх улюблених, але переможених отаманів. Тепер, за часів еміграції, наші новітні «історики» наввипередки «критикують», вірніше обливають помиями і самих себе, і наш провід, і Центральну Раду, і всю традицію нашої визвольної боротьби. Їм аж тепер здається, що треба було робити инакше, — тоді, власне, була б перемога. Ця «критика» стала остільки кінцевою, що навіть ліпші наші громадяне, беручися за перо, соромляться боронити наше минуле, а вважають ніби за обов'язок свого сумління наводити різні безпідставні оскарження і проти Центральної Ради та її провідників, і проти політичних партій, і навіть проти нашої лицарської армії, не кажучи вже про Директорію, Трудовий Конгрес і т. и.

Ми й досі не навчилися розуміти, що Центральна Рада має перед Україною може більше заслуги, ніж усе те, що було перед нею, що

колиш Центрально Рада стане для народу українського тією святиною, навколо якої нащадки наші складатимуть пісні й творитимуть легенди.

Треба констатувати певну пореволюційну реакцію серед нашого громадянства, особливо молодшого. Коли в році 1917-му і ті громадяне, що на питаннях соціальних мало розумілися, юрбою йшли в політичні партії з ріжними соціалістичними етикетками, тепер стало надто популярним накидатися на політичні партії взагалі та на українських соціалістів зокрема й особливо. І в злочинах Центральної Ради завинили, мовляв, оті ненависні соціалісти, бо останні складали її абсолютну більшість. Але-ж, панове, хто б в році 1917 організував для національної революції українські народні маси, коли б не оті «інтернаціональні» українські ес-деки і не оті «зелені» українські есери, чи нарешті не ті «культурники», що організували частину нашої інтелігенції в партію радикал-демократів (с-ф.)? Чи без того національного партійного проводу не пішли б півсвідомі народні маси за соціалістами московськими, за ріжними московськими союзами на чолі з Союзом «Всеросійскимъ Крестьянскимъ». І чи мали б ми тоді ті урочисті Універсали Центральної Ради, ті блискучі етапи нашої державности, якими нині пишаємося і які є підставою нашої сучасної боротьби та міжнародньої пропаганди?

Нарікають на Директорію за те, що не перемогла, не зуміла організувати перемоги. Забувають, що тоді Україна змушена була боротися проти всіх своїх сусідів, не тільки не маючи підтримки, а маючи до себе лише вороже ставлення тодішнього всесвітнього пана — Антанти. В обставинах такої боротьби треба дивуватися не нашій катастрофі, треба подивляти ту лицарську впертість, з якою наш державний провід боронив українські землі протягом 19 та 20 років.

Нарікають тако-ж на дипломатію Директорії, висміюють наші делегації, що їх висилала Директорія і на Мирову Конференцію в Парижі, і до ріжних держав світу. Розуміється, не всі репрезентанти наші були досвідченими дипломатами, але вчитайтеся в ріжноманітну літературу, що вийшла з приводу Мирової Конференції, і переконаєтеся, що коли б ми мали в дипломатичному корпусі десятки Талейранів, Бісмарків та Кавурів, і тоді в 19 році не змогли б досягти визнання України і моральної хоч би підтримки нашої справи. Вижчі репрезентанти наймогутніших народів, од рішення яких залежала доля всього світу, виявили дивне для нас нерозуміння справ Сходу Європи взагалі, справ старої Росії зокрема і справи української особливо. Знаменна декларація Вільсона була лише яскравим феєрверком,

який погас в непроглядній імлі безнадійного консерватизму тих арбітрів, що мали ту декларацію реалізувати. Навіть питання про поділ Австро-Угорщини і визволення пригноблених нею народів було питанням дискусійним, бо нелегко було всесвітнім арбітрам зробити сміливий крок бодай проти свого недавнього ворога. Як-же безнадійною виглядала після цього справа розподілу недавнього вірного союзника Антанти — старої Росії, а особливо «нове» питання формального визнання України, про існування якої люде Заходу давно вже забули. Лише для Польщі зробили виняток, народи-ж прибалтійські довго чекали на вирішення своєї долі, і коли нарешті здобули визнання, то лише завдяки виключним обставинам. Саму думку про відірвання від Росії якоїсь території великі держави Антанти вважали за образу для вірного союзника, а вже відокремлення України здавалося їм недопустимою ліквідацією колишньої імперії.

Нарікають часом на Директорію навіть за повстання 1918 року проти Скоропадського, бо мовляв тим повстанням Директорія «зруйнувала Українську Державу». Такі нарікання часом можна почути навіть од державників українських, які в свій час самі боролися проти русофільського режиму Скоропадського. За 12 років емігрантських злиднів забули вони, що тим всенароднім повстанням Директорія зміла з української нації ганьбу чужоземно-московського урядування, зліквідувала ганебний замах українських яничарів зробити з незалежної Держави Української звичайну московську провінцію. Коли б не було того повстання, коли б не було потім кривавої боротьби Директорії проти московських большевиків, у всього світу склалося б вражіння, ніби нація українська на довгі роки спокійно прийняла і «федерацію» Скоропадського і «федерацію» III-го Інтернаціоналу.

Час, панове, навчив нарешті нас ненавидіти ворогів України і любити чистим братерським чуттям тих українців-патріотів, які заслужили на те почесне ім'я. Нас небагато на еміграції, на жаль, не так багато активних борців за визволення. Мусимо поважати і тих «лівих» патріотів, що в боротьбі за Україну мріють тако-ж про майбутній соціалістичний ідеал, і тих «правих» романтиків-патріотів, що не забули минулої давньої гетьманщини. Не тому ми, державники, мусимо боротися проти совітофілів чи шаповалівців, що вони — ліві, а в першу чергу тому, що вони орієнтуються фактично на єдину Росію, не тому поборюємо гетьманців, що вони реакціонери, а в першу чергу тому, що їх ідеологія тягне Україну до «триєдиної монархії Російської». Хай сідають собі за «круглий стіл», який сниться вже росіянам, — не вони репрезентують Україну, не за ними піде українська нація.

Не будемо копатися в чужих серцях, не будемо осуджувати п а т р і о т і в за праві чи ліві ухили. Пам'ятаймо, що французькі соціалісти билися з німецькими в обороні батьківщини, пам'ятаймо, що рояліст французький гинув в окопах в обороні республіки Французької!..

Де-ж, панове, ті досягнення, про які я згадував на початку? Чому саме тепер, по 12 роках злиднів емігрантських та тяжкої нечуваної неволі на Україні, ми можемо спокійно дивитися на пройдений шлях і з певністю чинно чекати вирішення нашої долі? Тому, що тепер бачимо, нарешті, ту консолідацію національних сил, той залізний гарт в боротьбі, яких не було на світанку наших змагань. Тому, що маємо нарешті ті «власні сили українського народу», на які так люблять посылатися українці протилежних політичних поглядів. Там, на нашій Україні, під деспотичним режимом лютої Москви, в пекельних муках, в стражданнях, яких уявити собі не можуть чужі щасливі народи, нарід український, нарешті, пізнав самого себе. Етнографічна маса стала, нарешті, модерною нацією, яка вже не піде за брехливими гаслами єдиного революційного чи контрреволюційного фронту, яку вже ніколи не приваблять заклики до братерства народів московського та українського, до мирного співжиття в єдиній великій державі, чи пролетарській, чи якій невідомій новій Росії. Після довгих віків чужоземної неволі нація українська мала нещастя опинитися під таким несамовитим режимом, який найліпше переконав усіх від статечного селянина та свідомого робітника до молодого комсомольця, що тільки вперта послідовна боротьба проти чужоземного окупанта врятує націю від повної загибелі. Зрозуміли народні маси на Україні, що свідома своєї гідності культурна нація може нормально існувати лише в своїй незалежній державі. Зрозуміли і припинили, вперто саботуючи ворога, зберігаючи однако-ж головні сили для близького вже, останнього, рішучого бою.

Пам'ятають наші поневолені брати про «еміграцію» українську, про тих, хто ніколи не зрадив, а з боєм залишив рідну землю, прислухаються до нашої впертої муравлиної праці і добре знають, що в час великого гніву, в час заслуженої кари для ворогів ми будемо разом з ними. Не розбіраються наші мученики в політичних відтінках окремих груп еміграції, не розуміють різниць, що здаються такими дрібними для закладників московського пекла. Знають вони добре і тішаться з того, що велика більшість еміграції об'єдналася навколо єдиного традиційного центру нашої боротьби — уряду Української Народньої Республіки, що внутрішня опозиція наша, чи з лівого, чи з правого боку, лише підкреслює основну властивість УНР, як дер-

жавної організації українського народу, а не якоїсь там Групи, партії, чи «концепції». Відчують усім змученим еством своїм, що окремі українці чи організації українські на вигнанні поборюють часом не «уряд УНР», а лише його тактику чи окремі виступи, чи нарешті тих чи інших с у ч а с н и х провідників нашої справи. Відчують і з напруженням чекають того великого натхнення, яке об'єднає всіх нас в день Суду Божого за віковічні кривди народу нашого.

Треба констатувати тако-ж значні досягнення і на арені міжнародній. Правда, великі держави до цього часу не розуміють причини світової кризи, культурні народи байдуже дивляться на знущення банди озброєних розбійників з безборонних народів колишньої Росії. Але так ліпше, бо не в чужоземній, хоч би й «братерській», допомозі — щастя української нації. Хай «мудрі» большевики не лякають своїх невольників чужоземною «інтервенцією». Останньої не хоче світ, н е х о ч е м о й м и , бо досить уже чужоземної сили на скривавлених землях наших. Нам ходить про розуміння культурним світом нашої справи, про пробиття твердого муру загальної байдужості до долі народів Сходу Європи. Те розуміння ще далеко від свого ідеалу, але ми вже не чуємо себе такими сиротами, як давніше. Невтомна діяльність наших людей в різних міжнародних товариствах, діяльна участь українських діячів в різних конгресах та конференціях, постійний контакт з відповідальними чужоземними чинниками та систематична пропаганда в світовій пресі змінили до непізнання світову опінію про нашу справу. Вже ми не «півбольшевики», не «тіж росіяне», вже навіть ми — не «німецька чи польська інтрига», вже нас знають, як націю, нами цікавляться, з нами починають рахуватися, як з майбутньою силою. Стара Росія вже не є недавнім союзником, уже давно втратила свій авторитет могутньої держави і стала в очах світу ворогом права й правди та вічною загрозою нових конфліктів. Питання про розподіл Росії вже перестало бути таким новим та одіозним, де-які держави зрозуміли навіть, що той розподіл відповідає їхнім реальним інтересам і є кінцевим в інтересах стабілізації Сходу.

Отже, панове, без сорому, а з гордістю оглядаймося на наше недавнє минуле, без зневір'я, а з незломною певністю заглядаймо в яскраві очі близького вже майбутнього. Коли саме та щаслива хвилина надійде, — не знаю, але вижче щастя, панове, не стільки в перемозі, скільки в боротьбі, навіть в тій дрібній праці, якою вам доводиться займатися на еміграції, всюди підкреслюючи самим існуванням своїм, що ви — незломні борці за визволення рідного краю. Діяльність нас усіх, од найскромнішого козака до найвидатнішого політика чи

генерала — наближає нас до давно жданої перемоги. Глибоко вірю в те, що українці тепер уже не «малороси», а не гірші од французів, німців, бельгійців. Знаю, що коли заграють сурми, всі українці як один муж зуміють з гідністю жити та із славою вмірати за своєю змучену батьківщину. Певен, що в тій щасливій хвилині загального натхнення об'єднає всіх нас і винесе націю українську на найвищі щаблі давно жданої волі. Бачу, як стара Європа та недоступна Америка повертають в наш бік свої горді очі, забувають нарешті про «союзника» та наввипередки запобігають перед залитою кров'ю, але вже щасливою, вже могутньою, вже навіки незалежною державою великого, вільного українського народу.

Японсько-китайський конфлікт та українська позиція в цій справі

(Ксмунікат Українського Товариства для Ліги Націй)

В кінці лютого в Брюселі відбулося чергове засідання Ради Унії Товариств для Ліги Націй, а тако-ж сесії постійних комісій тої-ж Унії. Серед ріжних питань, які обмірковувалися в Брюселі, загальну увагу притягла справа китайсько-японська. Де-який інтерес мали тако-ж дебати в комісії меншостей. Що-до внутрішнього життя Унії, треба одмітити важливе рішення: перенесення місця осідку секретаріату Унії з Брюселя до Женеви. Це питання давно вже порушувалося, але на перешкоді стояла справа матеріальна: життя в Швейцарії, а особливо в Женеві, значно дорожче, як в Брюселі. З другого боку, висловлювалася думка, що в Женеві, де так багато міжнародних товариств, Унія буде менш помітною, ніж коли вона знаходиться поодаль від самої Ліги Націй. Але бажання, особливо англійського т-ва, встановити більш тісний контакт між секретаріатом Унії та секретаріатом Ліги Націй, та, з другого боку, велика субсидія, що те-ж англійське товариство дало в розпорядження Унії для перенесення секретаріату до Женеви, вирішили справу.

Річні збори, «асамблеї» Унії мають зібратися на запрошення швейцарського т-ва для Л. Н. у Монтре.

В Брюселі, в Раді Унії і в комісіях, Українське Т-во Унії Т-в для Ліги Націй було заступлено своїм головою проф. О. Шульгиним та постійним делегатом при секретаріаті Унії інж. Ю. Яковлевим. В справі японсько-китайського конфлікту, після довгих дебатів вироблено було резолюцію, в якій висловлюється жаль з приводу подій на Далекому Сході, а тако-ж задоволення з приводу однодушного рішення в цій справі асамблеї Ліги Націй. Резолюція висловлює сподіванку, що сама Японія кінець кінцем примушена буде прийняти рішення Ліги Націй,

а тим часом, не задовольняючися все-ж цими рішеннями, Унія в своїй резолюції передбачає примінення параграфу XVI до Японії, та вказує на такі можливі санкції проти цієї країни:

1. Заборона вивозу до Японії зброї та матеріалів для виготовлення військового зняряддя;
2. Заборона фінансової допомоги Японії;
3. Евентуальне відкликання голів дипломатичних місій в Японії;
4. Евентуальна заборона ввозу в різні країни товарів, які походять з Японії.

В дебатах розходження виявилися тільки що-до редакційних деталей, по суті-ж всі були між собою згодні. Японський делегат п. Інагаки мовчав, поки обмірковувалася резолюція, китайці-ж ніколи на засідання Унії не приїздить.

Першим вніс дисонанс в обмірковання справи український делегат проф. Шульгин, який склав таку декларацію:

«В імені Українського Т-ва заявляю, що я примушений утриматися при голосованні резолюції в справі японсько-китайського конфлікту і мушу пояснити чому саме. Як і ви всі, я безперечно рішуче осуджую напад (агресію) одного народу супроти другого. Як ви всі, я надаю величезне значіння рішенням Ліги Націй в таких справах.

«Але, читаючи цю резолюцію, я мав певні сумніви, а саме: коли недоторканість території кожної держави — в даному випадку Китайської республіки, є обов'язковою (*est sacré*), чому, протестуючи проти поведження японців у Манджурії, ніхто не протестує проти захоплення совітським союзом Монголії, що, як відомо, є інкорпорована цим союзом. А тим часом Монголія з погляду міжнародного є так само частиною Китайської республіки, як і Манджурія.

«Чому ніхто не протестував проти військової експедиції СССР в Манджурію в 1929 році? А між тим ця експедиція з формального боку дуже нагадує сучасну японську.

«Чому ніхто не протестував проти иншого роду агресії в Китаю, так характерного для методів совітського союзу? Маю на увазі акцію офіційного представника Москви в Китаю Бородина, що прагнув до повної совітизації Китаю, з безперечною метою інкорпувати всю евентуальну совітську Китайську республіку до СССР...

«Нарешті, що вами було зроблено, коли совітська Росія, яка визнала і Україну, і Грузію, і Північний Кавказ, і Азербейджан, потім збройно окупувала ці всі республіки? Чи ви протестували проти окупації України? А між тим Україна вже довгі роки як окупована і гірко страждає від цієї окупації... Ви протестували злегка проти окупації Грузії, але чи були запропоновані вами ті суворі санкції, які ви нині примінюєте до Японії?

«Може нам скажуть, що тут є різниця, що Японія член Ліги Націй, а СССР до неї не належить. Але в такому разі це є великою вигодою стояти осторонь від Ліги Націй, це дає можливість робити злочин без жадної відповідальности.

«Коли Ліга Націй засудила ту державу, яку вона вважає винною в нападі, для чого-ж вона до нової комісії, що створена нині в Женеві для ліквідації конфлікту серед сусідів, запрошує і совітський союз, що підписав колись пакт Бріана-Келого, але разом з тим є винним в стількох злочинних збройних нападах міжнародного характеру?»

«От з яких причин я не можу приєднати голосу України до вашої резолюції в справах китайсько-японських. В цій резолюції не маю я відповіді на мої запитання, і таким чином, на превеликий жаль, примушений розбити єдиний вотум резолюції, яку що найменше можна назвати однобічною».

Збори серед повної тиші вислухали цю декларацію, виголошену рівним голосом, з підкресленням кожного слова.

Докладчик п. Ролен перебив тільки там, де говорилося за Монголію: виявилось, що цей видатний правник є анальфаетом в географії, бо він заявив, що Монголія не належала до Китайської республіки.

Ще було кілька виступів редакційного характеру, а потім забрав нарешті голос п. Інагакі, японський делегат. Звичайно його виступи не роблять вражіння, бо ні французькою, ні англійською мовою він не володіє гаразд, але несподівано заговорив він на цей раз досить доброю німецькою мовою і промова його, стисла, але перейнята великим почуттям, справила на всіх дуже велике вражіння. П. Інагакі спробував пояснити сучасну психологію японського народу, який не вірить заходу, який не раз бачив, як постійно великі держави ставали йому на перешкоді в здійсненні його життєвих завдань. Сам він себе заявляє паціфістом, але гадає що такі загрозливі резолюції не полегшують становища паціфістів в Японії, а ще більше підливають олії до вогню.

Промова ця викликала горячу репліку пані Баккер-ван-Боссе, яка сказала, що японський нарід мусить зрозуміти велику зміну в міжнародних відносинах з фактом появи Ліги Націй: коли давніше держави проводили на Сході, дійсно, виключно своєрідну політику, то тепер Ліга Націй проводить її в інтересах справедливості...

Однак не так вже всі певні були в тому, що живемо ми в царстві справедливості: промова українського делегата неприємно брехала в ушах найбільш віруючих...

Коли в кулуарних розмовах виявилось, що не все вже так ясно і не всі так однодушно настроєні, то під час голосування заманіфестовано було повну однодушність: Унія цілком наслідувала тут самій Лізі Націй. Головуючий підкреслив, що всі делегати приєдналися, крім японського, що був проти неї, і українського, що утримався. В інших справах, які дебатовалися в Раді Унії, таку єдність не завжди можна спостерегти.

Літвінов у ролі паціфіста

(Наради генеральної комісії конференції розбросня).

Генеральна комісія приступила до праці в річницю урочистого відкриття конференції. Рік тому песимісти і противники вішували фіаско конференції, оптимісти і прихильники були іншої думки. Хто мав рацію? Перші мають право триумфувати: до цього часу не досягнуто жадних результатів. Мало того, не беручи навіть під увагу далеко-східнього конфлікту, політичне становище в самій Європі не видається сприятливим для досягнення головної мети конференції: встановлення міцного і тривалого миру. Це прихід до влади Гітлера, тінь якого зіпсула настрої багатьом делегатам, коли представник Німеччини, домагаючись рівноуправління, покликався на заяву нового канцлера. І тому зрозумілою буде нервова поспішність майже всіх делегатів, що, підкреслюючи брак взаємного довір'я поміж державами, якою головною перешкодою до встановлення миру, — настоювали на необхідності як найскоршого допровадження праці конференції до хоч мінімального позитивного результату, себ-то до заключення конвенції, на підставі якої б мала провадитися дальша підготовка поступового розбросня поодиноких держав. На думку представника Греції п. Політіса, ця конференція повинна зреалізуватися навіть тоді, коли б на разі не всі держави уважали за можливе до неї приступити.

Конкретно праці комісії звелися до дискусії над планом п. Поля Бонкура. Головною точкою була переважно, зручно заснована різними дипломатичними соусами, суперечність інтересів французьких і німецьких, подекуди де-які розбіжності французько-італійські.

Що нас спеціально цікавить, це виступ Літвінова і його проєкт визначення напасника (agresseur), що мав би увійти в майбутню конвенцію.

Літвінов може собі погратулювати. Європейська преса з задоволенням відмічає, що становище представника совітів, всупереч до його попередніх виступів, не є цілком негативним. В цьому вбачають згоду совітів на участь в опрацьованні реального плану розбросня, і Літвінов міг почути з уст делегатів «капіталістичних» держав компліменти по своїй адресі. І так, — загальна радість: пан Літвінов зволила помнягшати.

І дійсно, що можна закинути гарним словам, якими починається совітський проєкт:

«Генеральна комісія, уважаючи за необхідне для загальної безпеки (sécurité) її уможливлення договору про максимальне зменшення озброєнь як найдокладніше усталення поняття нападу (agression), щоби запобігти кожному претекстові виправдання цього останнього, признаючи всім державам рівне право на незалежність, безпеку й оборону їх земель,

прагнучи для загального миру запевнити всім народам право на вільний розвиток, в спосіб, що їм найбільше надається, та шляхом, який вони уважатимуть за потрібний, і бажаючи для цієї мети гарантувати їх безпечність, їх незалежність і недоторканість їх територій, а тако-ж їх право на оборону проти всякого нападу або зовнішньої інвазії, але лише в межах, їх власних кордонів....» і т. д.

Journal de Genève» пише з цього приводу:

«Інспіровані такими-ж шляхетними ідеями... війська Російської совітської республіки вдерлися до Грузії і після трагічної боротьби установили там режим військової окупації».

Тим часом Грузія бажала власне «вільного розвитку і охорони незалежності та недоторканости своєї території». Те саме треба сказати про Україну, Туркестан і інші незалежні держави, що їх окупувала совітська Москва.

Але трудно сподіватися, щоби цей шляхетний голос знайшов ширший відгук в колах Ліги Народів. Європа цілковито занята своїми власними злиднями: економічна криза і зв'язане з нею безробіття, що доходить до печуваних розмірів; регуляція міжнародних боргів; небезпека агресивної Німеччини Гітлера; а за цим всім грізне марево можливих соціальних заворушень. І як наслідок — бажання за всяку ціну зберегти добрі відносини з совітським союзом й уникнути конфлікту, що його жахаються європейські політики.

Тому Європа байдуже дивиться на долю 40-мільйонного українського народу, що на своїй урожайній землі їсть шурів або вмірас від голоду. Тому не викликає жадного зворушення посилення в останньому часі терор на Україні, на Кавказі та серед козаків, а факт останньої висилки на Сибір 60.000 селян з Кубані видається майже нормальним явищем, бо як зрештою пересічний європейець мав уже час при звичаїтися до «екстраординарній» совітського режиму. Тому спокійно і навіть недовірливо (чи не «контрреволюційна вигадка?») приймаються звістки про розстріли на Дністрі, а голодним та шівмертвим дітям і жінкам, що тікають з совітів, Ліга Націй — за посередництвом свого автономного органу Офісу Нансена — навіть не уважала за потрібне прийти з вистачаючою допомогою.

І тому тако-ж товариш Літвінов (один з тих справжніх авторів неспадних женецьких заворушень, коли натовп розагітованих комуністів з криками «vive la Russie soviétique» змушався надіти в чому неповиними учнями гітльської школи і коли в Женеві, цьому осідку Ліги Націй і конференції розбросивши, загуркотів кулемет і полилася кров) може дозволити собі на нахабний тон супроти представників «капіталістичних» держав, закладаючи їм висади з пальця плати про антисовітську коаліцію. Він не стримався, щоб не пригалати інтервенції в 1919-1920 роках, поспіряв тенденціями до бойкоту совітів і врешті гримнув на ті «капіталістичні» кола, що підтримують зв'язок з ворожими совітам чинниками (емігранти), які мріють ще про «інтервенцію» в майбутньому:

«Можна сумніватися, чи совітський союз може сподіватися справедливого відношення і об'єктивних постанов від міжнародного органу, що складатиметься лише з представників ворожого йому капіталістичного світу, органу, який може мати в своєму складі переважну більшість країн, що бойкотують совітський союз».

Який шедевр нахабства! Говориться це в той час, коли на очах у всіх «капіталістів» провалить свою розкладову діяльність комітерти; коли в пам'яті всіх ще свіжим є не винайдений в лабораторіях московської дипломатії бойкот, а цілком реальний совітський демінінг; коли перед осідками чужоземних амбасад у Москві дефілюють комсомольці і червоноармійці із зброєю з побудованих на «капіталістичні» кредити фабрик амуніції та з грандіозними плакатами, що закликають до всесвітньої революції і знищення «буржуазних» держав.

Стараючися приспати обережність «капіталістів», Літвінов темчасом дбайливо боронив інтереси совітів. В його проєкті*) визначення напасника читаємо:

«З окрема не можуть служити за виправдання нападу: а) Внутрішнє становище якої будь держави, як наприклад:....

*) Не подаємо в цілості проєкту Літвінова, хоч де-які точки його дуже цікаві і свідчать про тенденцію передбачити всі можливі конфлікти совітів з іншими державами. І так, напр., не можуть бути причинами нападу: прикордонні непорозуміння, заходи характеру релігійного або анти-релігійного; порушення привілеїв, признаєних офіційним представникам чужої держави; небезпека, що може загрожувати життю або маєтку чужинців; установлення й удержання в якійсь державі такого чи іншого режиму політичного, економічного або суспільного, економічній або фінансовий бойкот.

д) Револьюційні або контрреволюційні рухи, горожанська війна, заворушення й страйки».

От про що ходить товаришеві Літвінову. Чи не признався він до того, про що вже всі давно знають. А саме, що в совітах за цілий час панування большевиків, не припиняються ані рухи «контр-революційні», ані горожанська війна, ані заворушення, ані страйки. Ці «контрреволюційні» рухи набирають все більшої сили і розмаху. Совітські володарі чудесно знають: кожної хвили чаша терпіння може переповнитися і тоді Україна, Кавказ, Дон, Кубань, Туркестан загоряться всенароднім повстанням, девізом якого буде скинення московського ярма й відновлення незалежності. І от, на той час, коли совіти вогнем і мечем будуть «усмірять іноrodцев», коли палатимуть міста й села, а совітський чекист розстрілюватиме тисячі безборонних українських селян і робітників, на той час хитрий Літвінов хоче зарезервувати Європі ролю байдужого глядача, а може й посередньої співучасті у формі різних кредитів, що в руках большевиків легко обертаються в тяжкі гармати й отруйливі гази.

Так приготівляють собі ґрунт большевики для кривавої розправи з народами «Прометею». Але це не обходить учасників конференції. Вони можуть вбачати навіть певні користі для себе в проекті Літвінова. Бо-ж коли він домагається гарантії для себе, то vice versa він дає такі-ж гарантії і для «капіталістів». І чи не було б цим покладено край постійній загрозі комуністичної революції в Європі при допомозі совітів?

Коли б наївність «капіталістів» дійшла аж до такого ступня, то навіть сам Сталін затер би собі руки від задоволення. У відповідний момент совітський диктатор здасть в архив паціфістичного Літвінова і висуне на перший план свій резерв — комінтерн.

Для нас не було б в цьому нічого ані дивного, ані нового. Ми вже були свідками, коли совітська Москва, визнавши незалежність Української Народньої Республіки і запевняючи про свої мирові заміри, знайшла спосіб окупувати Україну. Тому жадні злочини большевиків нас здивувати не можуть. Але проте, одного чудового ранку можуть здивуватися дітяч «розброєної» Ліги Націй, коли їх збудять кулемети не «паціфістичного» совітського союзу, але озброєного з голови до ніг комінтерну.

Б. В.

3 широкого світу

— Японсько-манджурське військо з боєм зайняло провінцію Джеголь.

— В районі Східне-Китайської залізниці появилися повстанці, які нищать большевицьку адміністрацію і псують залізничний шлях.

— Японський делегат в Женеві Матсуока заявив, що коли б японці не зпричинилися до створення Манджурської держави, Манджурію захопили б большевики.

— Німецька влада закрила в Берліні большевицьке гніздо «Дім Лібкнехта». В цьому домі були потайні кімнати, підземні ходи, електрична сигналізація і підвал, де працювала чека.

— Кристуючися працею соток тисяч політичних в'язнів з України й Кавказу, большевики закінчили працю по розширенні водного шляху з Балтійського моря до Білого. Цю систему каналів збудовано большевиками з стратегічною метою. Загинуло при роботах на цьому каналі десятки тисяч політичних в'язнів, що працювали в жахливих умовах.

— Ратифіковано франко-совітський пакт ненападу.

— Анархист Зінґара стріляв в американського президента Рузвельта, при чому поранив кілька осіб і між іншими чикаґського городського голову Чермака, який помер.

— Югославське правительство закрило словенський університет у Любляні.

Хроніка.

З життя укр. еміграції. У Польщі

— З життя Українського Наукового Інституту у Варшаві. 27 лютого 1933 року відбулися збори Економічного Семінара, на яких п. І. Липовецький зачитав реферат на тему «Рільничий експорт України в 1925-29 роках». Тези реферату наступні:

1. Продукти хліборобства в загальному експорті України відігравали домінуючу роль і перед війною давали 75 відс. вартості її експорту. В пореволюційних роках питома вага їх в експорті України зменшилась, і в 1927-28 році дала лише 18,25 відс. його вартості.

2. Головним джерелом експортних ресурсів для большевиків на Україні зараз — являються «заготівлі», кількісний ефект яких з року на рік збільшується до року 1928-29, не дивлячися на те, що Україна, яко експортова й постачальна база, була вичерпана уже перед тим.

3. Рік 1928-29 не дає вже жадних зернових поступлень до експортних баз, а недобори зерна в заготівлях покриваються «іншими його надходженнями», які своїм кількісним ефектом далеко перевищують заготівлі.

4. В структурі заготівлі рільничих продуктів Українці переважають зернові хліби, питома вага яких в заготівлях доходить до 85 відс., і навіть їх перевищує в 1923-24 і 1927-28 роках.

5. Питома вага українських заготівель в загальному зборі її зернових хлібів є вища, ніж на то дозволяли б її продуктивні можливості, що стверджує рівно-ж висока питома вага України в загально-союзних заготівлях.

6. Структура рільничого експорту України в 1924-25 році має тенденції до повороту до передвоєнних норм, одначе відбігає від них в наступних роках. Містить вона в собі цілу низку культур, які в передвоєнному експорті участі не брали.

7. З заготовлених рільничих продуктів на Україні в 1925-27 роках лише біля 80 відс. відвантажувалося до експортних баз. Цифра ця спадає до 7,7 відс. в 1927-28 році. З інших-же видаткуваннях заготовлених на Україні рільничих продуктів поважне місце займає їх вивіз до інших районів ССРСР.

8. Експорт рільничих продуктів України у 80 відс. відбувається через порти української чорноморсько-азовської границі.

Участь поодиноких портів в експорті не стала й перебуває в залежності від географії урожаїв. 9. Головним місцем, куди вивозиться хліб з України, являється Англія, питома вага якої в 1926-27 році в експорті пшениці доходила до 50 відс., а в експорті ячменю й кукурудзи була ще більшою. Експорт до інших держав, за малими винятками, носить характер випадковий.

10. Аналіз «інших витрат» зернових, як тако-ж і збуту їх в інші райони ССРСР, вказує на негування інтересів сільсько-господарчої промисловості України.

В дискусіях брали участь — проф. І. Шовгенів, проф. В. Садовський, інж. В. Яновський, п. Гл. Лазаревський та інж. Гловінський.

— З життя Союзу Українців - Емігрантів у Польщі. 22 лютого с. р. на ширших сходинах Союзу відчитала реферат на тему «Культ дітей в Японії» запрошена для цього па-

ні Марія Юшкевичева. Докладчиця почала від перших днів життя дитини й закінчила освітою в середній школі. З огляду на те, що п. Юшкевичева довгий час жила в Китаю й Японії, інформації її мали колорит спогадів, що дало змогу довідатися про багато нового та, головне, безпосереднього з родинного життя й засад виховання у японців.

По закінченні відчуту п. Юшкевичева ще довго мусіла задовольняти цікавість пань і відповідати на окремі запитання.

— 25 лютого с. р. влаштував Союз в саях Товариства Учителів Середніх Шкіл, перший раз у Варшаві, маскові вечірниці, які стягнули численних гостей, серед яких було багато замаскованих, переважно пань. Не можна не відмітити кількох оригінальних костюмів, як «Футуристичний П'єро» (п. Холодна), «Загибель чоловіків» (п. Бончовська), «Електрична лампа» (п. Кірічкова), «Пірат» (п. Телігова), «Маска» (п. Чикаленкова), «Газетяр» (п. Витязівна).

Салю прегарно удекорував п. Мегик.

В Югославії

— Товариські вечірниці в масках в Білгороді. Управа Української Громади в Білгороді влаштувала в своєму помешканні 4 лютого с. р., на бажання громадян, маскові вечірниці, які мали добрий успіх.

Вечірниці показали, що подібні забави є дуже корисними для Громади, бо вони можуть поліпшити матеріяльний стан її та популяризувати Громаду серед широких кол українського громадянства.

В Німеччині.

— В Українськiм Науковiм Інститутi в Берліні відбувся 3 березня

с. р. доклад українською мовою д-ра П. Вергуна на тему «План навчання та студентське життя Київської Могилянської Академії».

В Китаю

— Шанхайська Громада. Французький генеральний консул в Шанхаю затвердив статут Української Громади в Шанхаю. 22 січня с. р. відбулися перші її загальні збори. Головував інж. Вітковський. Присутніх на зборах було 48 душ.

Після обмірковання організаційних справ інж. Вітковський прочитав реферат на тему «Значіння для України дня 22 січня». В кінці зборів присутні заспівали «Заповіт» та «Ще не вмерла України».

Успіхи українських мистців

— Франко-українська виставка, що відбулася в Парижі на початку листопада м. р., перенеслася до Львова, де й було її відкрито 27 лютого. Виставка відбувається під протекторатом Українського Національного Музею. Музей видав дуже гарний каталог виставки з передмовами французькою мовою п. М. Готьє, українською мовою п. О. Загутенка та п. Свенціцького — українською й французькою мовами. Неприємно лише вражають численні помилки у французькому тексті.

Счутки, що виставка із Львова переїде до Кракова й потім до Варшави.

— Українська виставка графіки, що з успіхом відбувається зараз у Берліні, має перенестися потім до Праги, де нею дуже цікавляться як українці, так і чехи.

— Виставка картин українських малярів у Римі. В одній з відомих галерей в Римі відбувається зараз виставка картин українських малярів паризької групи — Глушенка та Кричевського.

Зміст.

Париж, неділя, 12 березня 1933 року — ст. 1. Промова Пана Головного Отамана — ст. 2. Японо-китайський конфлікт та українська позиція в цій справі — ст. 8. Б. В. Лівінов у ролі пацифіста — ст. 11. З широкого світу — ст. 13. Хроніка. З життя української еміграції: У Польщі — ст. 14. В Югославії — ст. 15. В Німеччині — ст. 15. В Китаю — ст. 15. Успіхи українських мистців — ст. 15.

ГЕНЕРАЛЬНА РАДА СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ ЕМІГРАНТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ФРАНЦІЇ

та

УПРАВА ТОВАРИСТВА Б. ВОЯКІВ АРМІЇ УНР У ФРАНЦІЇ
влаштовують спільними силами в суботу 25 березня 1933 року о 20.30 г.

СВЯТО Т. ШЕВЧЕНКА

в салі Бельгійських Інвалідів — 59, Rue Vergnaud. Paris 13-e.

Програм буде подано згодом.

ВІД СПІЛКИ УКРАЇНСЬКИХ ІНЖЕНЕРІВ У ФРАНЦІЇ

Бажаючи прийти на допомогу українському громадянству у Франції, Спілка Українських Інженерів утворила Бюро, яке приймає до виконання справи:

Механічні консультації, електричні установи, Т. С. Ф., виконання будівельних проєктів, декоративні, картографічні і фотографічні виконання, поради-консультації в галузях технологічних (хемічних), сільсько-господарських, виконання і консультації комерційного характеру і т. п.

В справах Бюро звертатися по адресі: Monsieur I. CHMELJUK ing. 58, rue Daguerre. Paris 14.

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ ТЕОДОР САВУЛА У ВІДНІ

має на складі усі українські книжки, листівки, картини, мапи і укр. товариські значки. На бажання висилає свій великий ілюстрований каталог. Адресуйте:

Ukrainische Buchhandlung Theodor Sawula, Wien I. Kiemerg. 2.
Autriche.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 30-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редагує — **Комітет.**

Адміністратор: **Іл. Косенко**

Le Gérant: M-me Perdrizet.